

D'N BLIKKEN EMMER

HEEMKUNDEKRING DE RIPS

Uit de serie beschrijving van Ripse straten: **Van Deursenplein**

Deel 1 Familie van Deursen

Deel 2 **Zuigelingen- Vergelijkbare omstandigheden-Hanna van Deursen**

Deel 3 Boerenbond volgt binnenkort

Deel 2

In 1979 is er een onderzoek afgerond door vier studenten van de Universiteit van Nijmegen. Het onderzoek betreft de sociale en economische geschiedenis van het leven van de mensen in de gemeenten Asten-Bakel-Deurne-Helmond-Someren 1918-1940.

Het onderwerp zuigelingen- en baby's verzorgen wordt in het hoofdstuk Kinderen krijgen en baby's verzorgen beschreven. Het schetst een beeld van de omstandigheden waaronder de kinderen in arbeiders- en boerengezinnen ter wereld kwamen en waarop zij in hun eerste levensjaar werden verzorgd.

Uit dit onderzoek bleek dat in de periode 1920 - 1940 10 % van de kinderen binnen het eerste levensjaar sterven. **Voor De Rips zelf is een eigen apart onderzoek toegevoegd.**

Aan de hand van verhalen van vroedvrouwen uit Someren en Helmond wordt een beeld van de woon en leefomstandigheden geschetst waarin deze gezinnen leven.

Nieuwsbrief no.15B

Zuigelingen-
Scriptieonderzoek
pag. 2 - 11
Situatie in De Rips
Pag. 12 - 15

Zuigelingensterfte in Brabant tussen 1926-1930

In het kader van een landelijk volksgezondheid onderzoek trok het hoge sterftecijfer onder zuigelingen in Noord-Brabant, speciaal in het oostelijk deel van de provincie, de aandacht. Rond 1930 was het landelijk sterftecijfer onder zuigelingen 5,6% en in Brabant 7,9%.

Zuigelingensterfte per 100 levend geboren in %

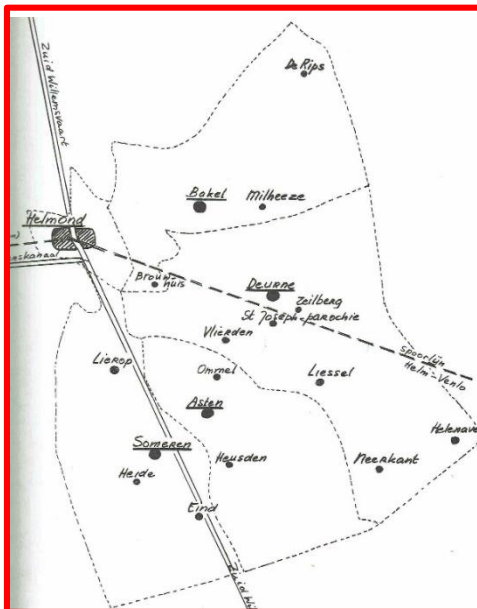
	Bakel	Deurne	Helmond	Asten	Someren	N-Brabant	Rijk
1926	12,5 %	7,9 %	13,7 %	7,9 %	12,6 %		
1927	12,5 %	5,2 %	11,1 %	10,5 %	14,1 %		
1928	8,6 %	8,3 %	8,9 %	6,- %	11,- %		
1929	12,6 %	6,9 %	10,9 %	7,2 %	6,7 %		
1930	8,9 %	6,- %	8,3 %	8,1 %	7,6 %	7,9 %	5,6 %
totaal							
Gemiddeld	11,- %	6,8 %	10,6 %	7,9 %	10,4 %		

(Opvallend zijn de naar verhouding lage percentages van Deurne en Asten.)

Voor de jaren 1626 tot 1930 waren er de volgende staten.

	levend geboren					overleden binnen 1 jaar				
	Bakel	Deurne	Helmond	Asten	Someren	Bakel	Deurne	Helmond	Asten	Someren
1926	104	382	751	189	151	13	30	103	15	19
1927	88	347	686	171	156	11	28	76	18	21
1928	104	374	736	190	154	9	31	66	11	31
1929	103	361	721	209	180	13	25	79	15	12
1930	113	378	782	220	184	10	23	65	9	14

Hieronder wordt een schets gegeven van de omstandigheden waaronder kinderen in arbeiders- en boerengezinnen ter wereld kwamen en de wijze waarop zij in hun eerste levensjaar behandeld werden. Tevens komen vroedvrouwen en kraamhulpen uit Helmond aan het woord die het verlevendigen met voorbeelden in de dagelijkse praktijk.

In deze gemeenten Bakel Helmond en Someren stierf zelfs meer dan 10% van de zuigelingen gedurende de jaren 1926-1930. Hoewel de professionalisering op het gebied van kraamvrouwen- en zuigelingenverzorging in het eerste decennium van de 20ste eeuw een aanvang had genomen, vooral via de opkomst van de kruisverenigingen, bleven tot de tweede wereldoorlog nog talloze toestanden rond kinderen krijgen en baby verzorging zich aan het oog en de greep van de professionele hulpverlening onttrekken. Zij had allerlei oude gewoonten te overwinnen, onhygiënische toestanden aan te pakken en onwetendheid weg te nemen. Bovendien stuitte zij ook op talloze economische voorwaarden die een slechte invloed hadden op de gezondheid van moeders en baby's.

Figuur 1 onderzoeksgebied Helmond, Someren, Deurne, Asten en Bakel.

Zwangerschap, Bevalling Kraambed.

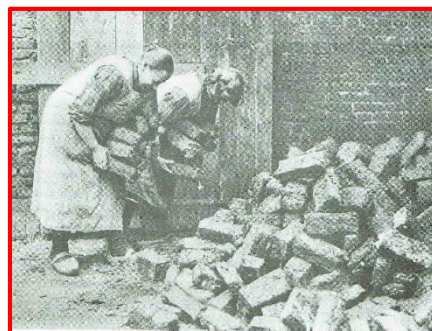
De meeste vrouwen waren bijna ieder jaar zwanger. Gezinnen van 8 tot 10 kinderen kwamen veel voor, maar ook gezinnen van 12 à 14 kinderen waren geen uitzondering. Veel van de moeders van de grote gezinnen hadden tussendoor ook nog de nodige miskramen, zodat het aantal zwangerschappen per getrouwde vrouw veelal hoger lag dan het feitelijk aantal kinderen dat ze ter wereld bracht. Het zwanger zijn was voor de meeste vrouwen zo gewoon dat er weinig drukte over gemaakt werd. Zwangere vrouwen bleven tot zeer kort voor de bevalling, soms tot één uur voor de geboorte van het kind, gewoon doorwerken in huis of op het land. Vooral landarbeiders- en boerenvrouwen konden het zich eenvoudigweg niet permitteren wat kalmer aan te doen. Ook al werd er soms door de vroedvrouw sterk op aangedrongen toch vooral rust te houden. Het kwam voor dat een vrouw voortijdig bezweek, omdat ze zich niet aan de adviezen had gehouden en toch op het land was gaan werken.

Onwetendheid over de gevaren van zware arbeid tot vlak voor de bevalling, alsmede het idee dat rust en op bed gaan liggen alleen gebeurde als je doodziek was sterkten de vrouwen in de overtuiging dat de aangeraden rust maar overbodige luxe was. Alleen iets voor rijkere dames die niet alles zelf hoefden te doen. De prenatale zorg was dan ook nog niet zo ver gevorderd dat de vroedvrouwen de zwangere vrouwen voldoende onder controle hadden. Een Helmondse vroedvrouw vertelde ons dat het de bedoeling was dat de aanstaande moeders in de zevende maand bij haar kwamen, maar er waren nog geen vaste spreekuren en de vroedvrouw beschikte nog niet over een eigen praktijkruimte, zodat de prenatale begeleiding er toch wat bekaaid vanaf kwam.

Waar dat onder andere toe kon leiden illustreert het volgende verhaal van een arbeidersvrouw die in 1936 haar eerste kind kreeg, dat iets te vroeg geboren werd. Ze woonde "in" bij een broer van haar, ergens achteraf in een klein boerderijtje in de buurt van Liessel. Haar man had nachtdienst (bij Philips) en hij was nog niet de deur uit **"of het begon....Ik had niemand, maar dan ook niemand!"**. Alleen de buurvrouw was er bij, maar dat was een oudere vrouw, die zelf nooit kinderen had gehad. **"Het was zover dat het geboren moest worden en ik zat op mijn knieën in bed en zo werd het geboren. En het was meer dood dan levend. En ik zei tegen mijn zwager: ga mijn zuster halen, want nou weet ik toch niks meer"** Die zuster

woonde een half uur gaans (te voet). En toen die kwam, wisten ze in plaats van met zijn tweeën met zijn drieën te kijken en wisten zich geen raad. Vervolgens riepen ze er een baker bij die zei, dat ze er toch wel echt een vroedvrouw bij moesten halen. Zij moesten die dan in Liessel gaan halen.

Uit dit voorval vallen twee belangrijke dingen op: enerzijds speelde de afstand, het afgelegen wonen een rol, anderzijds is het opvallend dat deze mensen niet onmiddellijk de hulp van een vroedvrouw inriepen, maar in hun paniek eerst een beroep deden op een oude buurvrouw en een zus en vervolgens op een baker, die op haar beurt op het gelukkige idee kwam er een deskundige bij te halen.

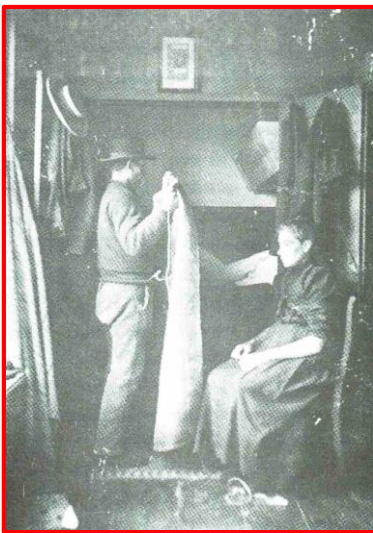

Figuur 1 Turf voor de kachel verzamelen was zwaar werk voor de aanstaande moeder

De omstandigheden bij de geboorte.

Brandgevaar

De omstandigheden waarin kinderen ter wereld kwamen waren in het verleden vaak erg primitief. Zeker in de tijd dat er nog geen elektrisch licht was (De Rips in 1939). Een vroedvrouw uit Asten vertelde dat ze voorheen wel vaker te kampen had gehad met brandgevaar. Vooral waar de vrouwen nog in alkoven bevielen van een kind; "D'r lag stro in, in dat bed, of kaf-maar meestal stro. En daar lag dan zo'n bedje op. En in dat bed stond dan een lampje op een plank. Met de knieën zaten we tegen de muur aan, anders konde ge er niet bij. En dan lagen die vrouwen daar in zo'n hokje in dat donker met zo'n olielampje op dat plankje. En toen heb ik een paar keer gehad dat het aan het branden is gegaan. Ja, dat kon ook niet anders. Als er zo'n vrouw ligt, dan is alles op dat kind gericht en dan vergeet je dat lampje. En die plafonds die waren laag en het was allemaal even brandbaar... En de patiënt, waarvan ik het kindje moest halen, gauw op de grond leggen. En dan werd de baby geboren. En het was allemaal aan het branden!! Alles nat gegooid. Het bed was helemaal nat, daar was water op gekomen. Het stro eruit. Nou, het was een ravage!! Maar ja, de bevalling liep goed." Deze situatie konden zich voordoen bij arme boeren of arbeiders, " bij goeie boeren niet hoor! Die hadden een bed ".

Figuur 2 Man legt een paardendecken in de bedstee waarin zijn vrouw gaat bevallen

Vlooiën

Die alkoven leverden vaak de nodige problemen op. Het waren vaak haarden met vlooiën. "ik ben wel eens bezaaid met vlooiën thuis gekomen, dat je niet wist waar je moest beginnen".

De verloskundigen probeerden dan ook, uit de aard van hun werk, al het mogelijke te doen om de mensen te bewegen de alkoven af te breken en er een ledikant voor in de plaats te zetten. De Astense vroedvrouw:

"Toen ik het eerste jaar hier was (1922) waren er al minstens 50 alkoven afgebroken. Ik zei , als ik nou weer kom, dan hoop ik dat ge dat bed hier hebt, of zet er een ledikant in, dat kan me niets schelen".

Maar ook als de mensen dan een bed hadden aangeschaft, restten er nog talloze andere problemen, waar een vroedvrouw mee te kampen had en waartegen ze meende soms opvoedend te moeten optreden. Met name op het gebied van de hygiëne werden heel wat gevechten geleverd. "Je had mensen waar het ontzettend smerig was. Ik heb dikwijls genoeg een bak zelf schoon gemaakt, waarin ik mijn handen moest wassen. En ik heb ook wel ooit gezegd: vraag maar aan de buurvrouw of ze niet een wasbak heeft. Ja, en dan kwam er wel een schone voor den dag. Ja, die mensen waren erg onhygiënisch, hè. De mensen wasten zich ook slecht. Ik heb wel eens moeten wassen, het hoognodige, en dan kon je het precies zien. Ze waren vies vroeger, hoor".

Een Astense kraamhulp bevestigd dit: "Ja en er waren vrouwen die geen water aan hun lichaam kregen, een heel jaar niet...Dat mocht niet dachten ze. En dan zeiden we: tot volgend jaar! En als ge dan na een jaar terug kwam, konde ge zien dat het lichaam nog geen drup water had gezien. Dat konde ge zien!!"

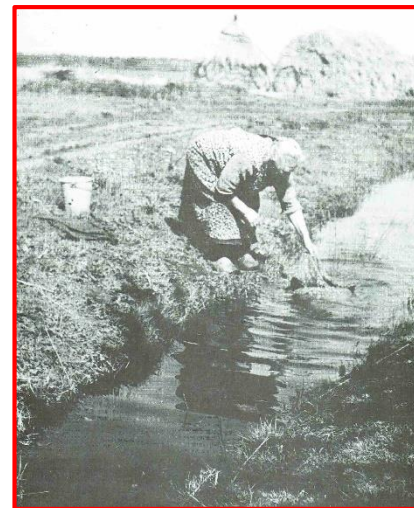
De "vieze" gewoonten kwamen niet alleen voort uit onwetendheid en verkeerde voorstellingen van mensen, maar ook voor een groot deel aan de materiële omstandigheden. Een groot probleem was ook het gebrek aan water. "Het water wat wij gebruikten om moeder en kind mee te wassen, dat werd gelijk bewaard. Daar konden ze dan luiers in wassen zo! Verschrikkelijk!". Allerlei spullen die voor die voor een goede gang van zaken bij een moderne bevalling nodig zijn, ontbraken maar al te vaak. Water, wasbakjes, ontsmettingsmiddelen, kraammatrassen, schoon verband etc. "Bij die mensen was niks in huis. "Ge moest oe eige zo behelpen.!" "En verschillende keren dat ze niks hadden. Een bakje om de handen in te wassen: dat was de po, die we dan eerst uitgekookt hadden..."

anders was er niks."

Zoals de hygiënische problemen voor een groot deel voort kwamen uit armoede en gebrek, zo waren er ook problemen die er het gevolg van waren, problemen die te maken hadden met te kleine behuizing en slechte accommodatie.

Over de Armenpraktijk vertelde een Helmondse vroedvrouw: *"Tja, ik heb allerlei toestanden gezien. Ze hadden gewoon voor een kamer en dan achter een kamer, de woonkamer, en in die kamer moest er eigenlijk ook alles gebeuren. En in de winterdag kon je maar op 1 plaats stoken. En dan hadden ze daar een kachel staan, zo'n platte buis, om de turf in te stoken".*

Zo'n kachel rookte heel veel en gaf veel stof. Fris was dat niet. Wanneer zo'n kachel brandde moest er steeds een deur open staan om rookopslag te voorkomen. In dat geval werd de lucht wel steeds ververs, maar dan begon het ook vaak te tochten. In de nieuwe arbeiderswoningen (die na 1920 gebouwd werden), was het tochtprobleem zogenaamd opgelost: de natuurlijke 'ventilatie' die in de boerenwoningen bestond, ontbrak hier en men was er een kunstmatige ventilatie vergeten, dus het was hier nog bedompter dan in de oude woningen met rokende turfkachels. Gebrek aan hygiëne, accommodatie en benodigde spullen wreekte zich dubbel zo hard bij bevallingen met complicaties. De vrouwen werden niet gauw naar het ziekenhuis gebracht. *"Kunstverlossingen, zoals met de tang bijvoorbeeld, of als een kindje verkeerd zat, die werden altijd thuisedaan op een gewone tafel, zonder narcose".*

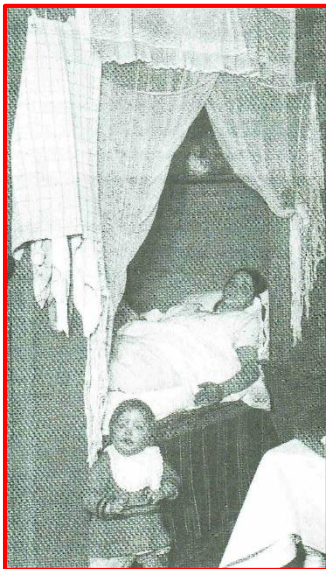
Figuur 3 Er was alleen open water of pompwater

De kosten van de bevalling

We lieten hierboven het woord armenpraktijk vallen. Een groot deel van de mensen die in onze scriptie centraal staan, was niet of nauwelijks bij machte de kosten van de bevalling te dekken. In de volksmond sprak men steeds van **"een kindje kopen"**. In gezinnen waar al weinig aanwezig was om een bevalling vlekkeloos te laten verlopen, drukten ook de kosten die de komst van een vroedvrouw met zich mee bracht extra op het gezinsinkomen. In uiterste gevallen kon men gratis verloskundige hulp krijgen. Hiertoe had iedere gemeente op zijn minst een-soms meerdere: Helmond twee en Deurne twee- gemeentevroedvrouwen aangesteld. Deze was verplicht gratis hulp te verlenen aan "behoefstig barende vrouwen", zij moest kosteloos hulp verlenen aan armlastigen voorzien van een briefje van onvermogen, afgegeven door de burgemeester. B en W bepaalden welke gezinnen of personen tot de armlastigen hoorden. In Asten kreeg de vroedvrouw een vast salaris zonder extra vergoeding per gratis bevalling, in Helmond daarentegen kreeg de vroedvrouw naast een klein basisbedrag voor elke gratis bevalling f 5,=. Voor Deurne en Helmond hebben wij een aantal cijfers over het verlenen van gratis verloskundige hulp.

De crisesjaren laten zich duidelijk in de cijfers aflezen. In de jaren dertig steeg het percentage gratis verlossingen tot ± 10% van het totaal aantal. In de jaren 20 schommelde het tussen de ± 4 en 6%. Als de mensen geen "armenbriefje" hadden moesten ze de bevalling zelf betalen. De prijzen lagen in de dorpen tussen f 7,50 en f 10,=, in Helmond was het maximum f 12,50 tot f 15,=. Dit waren normbedragen. In de praktijk vroegen de vroedvrouwen wel eens minder. Voor heel veel mensen was het een groot probleem om de vroedvrouw te betalen, maar was de drempel toch te groot om een armenbriefje te halen. In dat geval namen sommige vroedvrouwen dan genoegen met minder dan het normbedrag of lieten het tekort in natura bij passen. De tarieven van de vroedvrouwen waren dikwijls een onderwerp van discussie in de gemeenteraden van dorpen als Deurne, *maar ook in Bakel*, waar nogal wat klachten over de vroedvrouwen werden doorgespeeld naar raadsleden. Uit die discussies blijkt dat ook de heren bestuurders bezorgd waren over de te hoge tarieven. De mensen moesten niet op kinderen krijgen gaan besparen. De kosten van een bevalling werden niet alleen

bepaald door de komst van een vroedvrouw (of in sommige gevallen een arts), maar ook door allerlei bijkomstige benodigdheden zoals een babyuitzet. Hierop werd dikwijls bespaard getuige de lastige problemen waarmee de vroedvrouw bij een bevalling te maken kreeg: geen wasbakje, geen kraammatrassen, geen ontsmettingsmiddelen, geen babygoed etc. De vroedvrouwen kwamen vaak voor situaties te staan dat mensen helemaal niets hadden. Zowel in Asten als in Helmond nam de vroedvrouw soms zelf de spulletjes mee, bijvoorbeeld kleertjes die zij bij rijkere mensen had weten te vangen. De vroedvrouw uit Helmond vertelde dat ze soms ook moeite deed om via de Elisabethvereniging de mensen aan een baby-uitzetje te helpen. Daar moesten dan de betreffende zwangere vrouwen naar toe gaan als ze zeven maanden zwanger waren. De Elisabethvereniging wilde namelijk eerst wel controleren of het klopte en dan konden ze een uitzetje krijgen.

Figuur 4 Moeder in de bedstee met rondlopende kroost

Het kraambed

Armoede en gebrek aan comfort waren ook verantwoordelijk voor de hachelijke situaties waarin kraamvrouwen na de geboorte van een kind verkeerden. De meeste vrouwen lagen niet lang in het kraambed, hooguit een dag of drie: "De vierde dag ging moeder weer aan het werk" Net als vóór de bevalling hadden de meeste vrouwen geen tijd om rust te nemen. Er was zo veel te doen. De kraamverzorgster (in Asten) die er op moest toezien dat de kraamvrouwen minstens negen dagen rust moesten nemen, kwam wel eens voor verrassende feiten te staan, als zij niet precies op het afgesproken uur op bezoek kwam: "En dan kwam ik ooit 's morgens om vijf uur voor de kraamverpleging en dan dacht ik natuurlijk dat ik die vrouw in bed aantrof. Maar nee, dan zat de in de wei onder de koe. Terwijl ze in bed moest blijven"

Maar in bed blijven was voor de vrouwen geen lolletje: afgezien van de onrust in hun hoofd over wat er allemaal gedaan moest worden in het huishouden en op het land en rond het huis, lagen ze er vaak ook niet comfortabel bij. Ze lagen maar alleen, "die vaders moesten gaan werken en ze hadden niemand anders in huis dan wat burenhulp. En dan ging die man 's morgens weg en dan zei die: ik leg wat ham en een mes en wat brood hier onder de dekens en dan kande ge oe straks ene boterham geven en dan kande ge een keer wa ham snijden.... Zo ging dat" Een vrouw die haar moeder ettelijke malen in het kraambed heeft zien liggen, gaf ons de volgende schets: "---- en was het kind op de wereld, dan lag moeder daar; een stel kinderen in huis, er was helemaal niemand om apart te koken. En moeder lag dan ettelijke dagen in zo'n stinkbed".

In de tijd dat de moeder het bed nog moest houden, diende toch het huishouden nog door te gaan. Vooral waar meerdere kleine kinderen waren was dat een acuut probleem. De meest gangbare vorm was burenhulp. De meest voorkomende vorm van burenhulp was dat een buurvrouw: of liever, een van haar dochters- kwam helpen met het opknappen van de hoogst noodzakelijke huishoudelijke karweien. Vaak gebeurde dat gratis of 'met gesloten beurs'. "Buren", waren dikwijls ook gewoon familieleden, een nicht, tante of oma of ook wel goede kennissen. Deze mensen hadden vaak zelf een huishouden te runnen. Als ze dan bij een kraamvrouw kwamen helpen deden ze dat vlug tussendoor: "dan zette die smergens vruug een kan koffie en dan ging ze weer". Maar och, "ze (de kraamvrouwen) bleven nooit zo lang te bed, een dag of drie...". Samenvattend kunnen we stellen dat de gezondheidstoestand van de getrouwde vrouwen onder zware druk stond, enerzijds omdat de meesten van hen praktisch ieder jaar zwanger werden, anderzijds omdat aan

zowel zwangerschap als kinderen baren veel risico's verbonden waren. De risico's zijn tot enkele factoren te herleiden, namelijk tijdgebrek van de huisvrouwen, vooral op het platte land; primitieve en onhygiënische toestanden, vooral voor een deel te wijten aan onwetendheid, voor een deel aan armoede en gebrek aan spullen en comfort; weinig prenatale zorg en een tekort aan geschoolde vroedvrouwen en kraamverzorgsters. Deze factoren bleven tot de tweede wereldoorlog een rol spelen.

De verzorging van de baby.

Als een vrouw een baby had gekregen moest in ieder geval de eerste paar dagen iemand komen helpen, zowel voor de moeder als voor het huishouden en de verzorging van de baby. Naast hulp in de huishouding van familie, buren of kennissen, werd ook wel apart iemand gezocht die moeder en kind kwamen verzorgen.

Figuur 5 meestal kwam een familielid helpen

In Asten was hiervoor sinds 1932 een kraamhulp beschikbaar, die aanvankelijk betaald werd door de vroedvrouw en later door het Wit Gele Kruis. Maar dit was, zeker voor die jaren, uniek. Het waren meestal vrouwen die zelf kinderen hadden of het waren bakkers, oude vrouwen die traditioneel geacht werden goed op de hoogte te zijn van hoe moeder en kind behandeld moesten worden. Zo vertelde een vrouw uit Deurne: *"De vroedvrouw die kwam het kind op de wereld helpen en die kwam nog een keer kijken, maar dan stak ze haar poten niet meer uit. En dan had je mensen die het konden betalen, die namen een baker. Je had hier ook een baker, die was dus niet bevoegd om een kind ter wereld te helpen, maar die kwam dus moeder en kind wassen. Was een heel erg lief mens"*

Het waren vooral de bakkers, die bepaalden hoe de baby verzorgd moest worden en wier handelwijze door de moeders werd overgenomen. Over de invloed van die bakkers is in de loop der jaren heel wat te doen geweest. Hun kennis en opvattingen strookten absoluut niet met de moderne opvattingen van de geschoolde verloskundigen en dat leidde vaak tot botsingen tussen bakkers en vroedvrouwen. Bij de verzorging van de pas geboren werd volgend de laatste fouten gemaakt die de voeding, de kleding en de verdere behandeling van de baby's betroffen. We zullen nu nagaan hoe de baby vanaf de geboorte verzorgd werd en daarbij proberen aan te geven wat de achtergronden waren van tal van handelwijzen, die volgens zegslieden van destijds de vroege dood van zo veel zuigelingen tot gevolg had. De behandeling was natuurlijk niet overal het zelfde. Ze onderging allerlei invloeden, afhankelijk van plaatselijke artsen, bakkers en verloskundigen alsmede van diverse maatschappelijke omstandigheden. We geven hier een opsomming van de meest voorkomende en opvallende handelwijzen bij de verzorging van de baby's. Zodra het kind geboren was, werd de navel ingepakt in een linnen lapje met een opening, waarvan de randen met hennepolie waren ingesmeerd. Daar over heen kwam een droog doekje en dan de navelband. Dit alles werd niet verschoond voordat de navel er af viel en de buik werd tot die tijd ook niet gewassen. Elke dag gooide de baker wat hennepolie op de navelstomp. Als gevolg hiervan kwamen erg veel navelinfecties voor, vaak met dodelijke afloop. De baby werd überhaupt heel slecht gereinigd: er werd heel weinig water gebruikt en het kindje werd heel slecht afgedroogd, zodat het vuil in het haar, achter de oren en in de lies- en dijplouwen bleef zitten. Dat veroorzaakte vaak uitslag, die dan behandeld werd met lang bewaarde en verontreinigde zalfjes. Na het aankleden werden de beentjes van de baby gestrekt en het hele lichaam vanaf de oksels tot de voeten in een stevig breed windsel gewikkeld. De armen werden over de borst gekruist en met de windsels of een gewone handdoek vast gebonden. Dit inwikkelen was natuurlijk niet bevorderlijk voor de beweging van het kind, het kon alleen maar met het hoofd draaien. De kraamverzorgster uit Asten beschreef het inwikkelen als volgt: *"Dan hadden ze een band van ongeveer 5 meter, een bruine, en die was met een boord ook nog. En dan werden de baby's ingepakt: aangekleed en dan een lakentje en een moltendoekje van flanel en daar ging nog een*

*gewatteerde deken over en dan werd die voren met zo'n 'kraag' vast gemaakt. En dan zaagde ge niks anders dan het snuitje, en dan werd daar die band omgedraaid, eerst omlaag dan weer omhoog, net zo lang tot dat die band op was en dan werd dat vast gebonden. **Nou, die kon je wel over het huis gooien !**"*

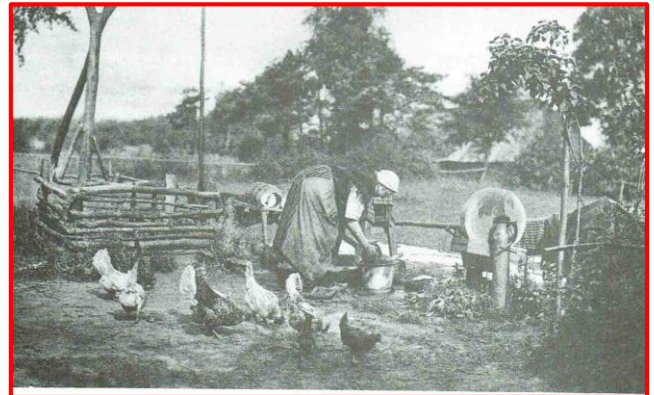

Figuur 6 De baker wikkelt in

De algemene gedachte was, dat het kindje in een donkere kamer moest liggen met de gordijnen dicht en goed ingewikkeld. Behalve bij de doop kwam het kind niet buiten voor dat het kon lopen. Het kindje lag in een kribje aan het voeteneind van de bedstee te slapen of lag in een wiegje dat met zoveel kledingstukken omhangen werd, dat geen zuchtje wind of tocht het kind kon bereiken, zo bang was men voor kou vatten. De meeste mensen hadden een ijzeren wieg met repen er over heen en daar over een baaien rok gedrapeerd. *"En als die rokken dan nog zuiver waren, maar die hadden de oma's een tijd aan gehad, en werkelijk hoor, dat er een lucht vanaf kwam! En die hing dan over die repen heen. En dat sloot dan goed af. En dan was er een bandje aan die rok om het middel vast te maken en dat bandje trokken ze dan goed aan. En dan had het kindje zo nog maar een beetje lucht. Een kussen er op en dat lag dan maar in dat bedje. Ik (vroedvrouw te Asten) gooide dat ding er wel eens af, die baaien rok. Ik zei: maak toch van een stofje iets fris er over heen, en verder een lakentje. Ge hebt toch witte lakens, en dan een moltondekentje of zo. En die hadden ze wel, maar dat was niet zuiver, he, niet gewassen."*

De baby verbleef dus zwaar verpakt constant in het woon- slaapvertrek, waar permanent een bedompte lucht hing. Het meest fatale voor de zuigeling was echter de voeding. Meestal en vooral op het platteland, werd wel met de borstvoeding begonnen, maar dat werd vrij snel opgegeven en dan werd er overgegaan op andere voeding. Oorzaken van het snel opgeven van borstvoeding waren tijdgebrek of dat het slecht ging met het voeden aan de borst. Als het kindje in eerste instantie niet goed wilde drinken werden de tepels ingesmeerd met honingwater, suikerwater of anijs. Als het dan nog niet lukte kreeg het kind maar koemelk of geitenmelk. De borsten van de moeder werden door deze gang van zaken opgezet en de tepels werden pijnlijk, zodat borstvoeding al snel werd opgegeven. Volgens de vroedvrouw uit Asten ontregelde tijdgebrek en ook slechte voeding van de moeders de borstvoeding vaak: *"..... de grootste hoop die moest veel te hard werken, he. Als ze een paar maanden borstvoeding hadden gegeven, dan hielden ze er mee op.....ja, die vrouwen kregen ook niet goed te eten. En dan veel te hard werken, dan was borstvoeding heel gauw over"*.

Was men overgestapt op gewone voeding met koe- of geitenmelk, dan wilde men het kind vooral niet te weinig geven, probeerde men het zo veel mogelijk goed te doen en het lichaamsgewicht zo hoog mogelijk op te voeren. Het gevolg was dat het daardoor veel te zwaar voedsel kreeg: onverdunde melk met veel suiker. Dat werd dan bovendien in zulke hoeveelheden gegeven, ongeacht de leeftijd, dat het amechtig in slaap viel. In de wieg stond naast de baby altijd een fles met een speentje en een darm eraan. Zo kon het kind altijd zo veel drinken als het wilde: *"Dat kindje moest zelf altijd maar van die fles drinken. Die kregen allemaal ontsteking in hun mondje, hè. Die stierven. Van de slechte voeding en van de melk, als je zei: één deel melk en één deel water, dan 'maakte je het kindje dood. Dat konden ze niet begrijpen dat het goed was voor het kind. Door die volle melk zag het kind er in het begin goed uit en dan groeide het goed, maar dat was gauw gedaan. Het kreeg*

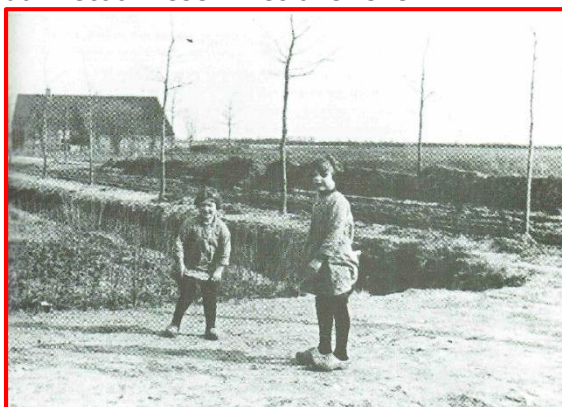

Figuur 7 Er werd veel en hard gewerkt door de vrouwen

stuipen en zo---, omdat ze veel te dik waren van die volle melk. En dan die dikke dekens erop---en dan was het gauw afgelopen. Dan kregen ze buikvliesontsteking en dan gingen ze dood"

De darmen en spenen werden nagenoeg niet gereinigd, zodat ze vol vuil en etensresten zaten; een haard van infecties, waar de mensen geen weet van hadden. De fles en de slang werden niet uitgekookt of maar gewoon schoon gemaakt, waardoor zure restanten in de maag van de zuigeling terecht kwamen. De gevolgen van deze manier van voeden waren vaak funest: veel baby's, met name de zwakkere, konden de door de onoordeelkundige voeding veroorzaakte maag- en darmstoornissen niet overleven.

Figuur 9 Bijna elk jaar een nieuw kindje was heel normaal

suiker erin werden aan de baby gegeven. Behalve dit was een heel probaat middel om de baby stil te krijgen een schommelwieg. Het was de gewoonte om het kind in slaap te schommelen. 's Nachts werd de wieg bij het bed van de ouders geschoven, zodat het mogelijk was, ook in de slaap, aan een touwtje trekkend de wieg te laten schommelen. Overdag werden de oudere kinderen hier mee belast. Een vrouw uit Deure, de oudste uit een gezin met 13 kinderen, vertelde: *" ik*

weet nog, toen waren er nog een stuk of 11, en dan moest je met de kruiwagen rond varen, want ze mochten nooit schreeuwen(huilen). Een kinderwagen had niemand als die rijke lui en dan had je een kruiwagen en daar legde je dan een bedje op, met kaf erin, en daar legden ze de kleine op, een dekentje erover, en moest je er mee rond varen. Ik ben eens zo boos geworden, ik weet het nog goed, ik was een jaar of 7,8 en als je dan zag dat de anderen aan het spelen waren---en dan moest je wiegen vroeger,---altijd moest je wiegen, - ons vader en moeder 's nachts moesten die wiegen en dan hadden ze er zo'n touw aan gebonden en dan automatisch, ze sliepen maar ze wiegden toch. En als ons moeder moe was dan moest ons vader wiegen, - en toen was ik ooit aan het wiegen, en toen ging ik ook graag spelen, en dan---zachtjes weg gaan, maar meteen: èh, èèèh---, ik heb ooit zo hard gewiegd dat ie er uit vloog!"

Dat een baby niet mocht huilen had niet alleen maar iets te maken met de heersende mening, dat dat niet goed was, maar ook met de positie die een vrouw in het gezin innam. De vrouw had veel te doen: zorg voor het kleinvee, zorg voor de moestuin, brood bakken, de huishouding en de zorg voor het gezin. Ze had weinig tijd om aandacht aan de kinderen te besteden en een huilende baby vergde dan nog eens extra de aandacht. Met de fles in de wieg en de lange slang kwam de baby in ieder geval niets tekort en als het kind lastig werd was de fopspeen of het doekje een probaat middel evenals het wiegen. Samenvattend kunnen we stellen dat bij de verzorging van de baby veel fouten werden gemaakt, vooral wat betreft de voeding, de kleding en de omgang met de pas geborene. De hoge zuigelingensterfte moet hier voor een groot deel hieraan worden toegeschreven. De fouten kwamen voort uit: verkeerde tradities, door de bakkers doorgegeven; slordigheid en onkunde van de

Een echtpaar uit Deurne had in die jaren 13 kinderen gekregen, waarvan er 8 beneden de eenjarige leeftijd stierven, alleen aan een soort ingewandsziekte. Een zoon kon zich nog herinneren hoe ze stierven na een meestal zware doodsstrijd. Volgens hem moet de voeding er zeker wel mee te maken hebben gehad, hoewel de dokter blijkbaar niet kon helpen. Naast de opvatting, dat de baby zo veel mogelijk en zo 'goed' mogelijk voedsel – dit was: volle melk, zware pap en veel suiker- moest krijgen, heerste er bij de moeders ook het idee, dat het kindje niet mocht huilen. Dan was er iets niet in orde of het had honger. Zo gauw als een baby huilde kwam het 'zoethoudertje' voor de dag. Dit was een doekje, waarin een vijg, zoete muisjes, suiker of andere zoetigheden zaten, dat als fopspeen dienst deed. Ook spenen met

suiker erin werden aan de baby gegeven. Behalve dit was een heel probaat middel om de baby stil te krijgen een schommelwieg. Het was de gewoonte om het kind in slaap te schommelen. 's Nachts werd de wieg bij het bed van de ouders geschoven, zodat het mogelijk was, ook in de slaap, aan een touwtje trekkend de wieg te laten schommelen. Overdag werden de oudere kinderen hier mee belast.

Figuur 8 Schommelwieg zonder baaien rok

bakers; onwetendheid en (misplaatst) vertrouwen van de moeders in de ervaring van de bakers. Maar ook woonomstandigheden en de positie van de vrouw in het gezin leidden tot bepaalde handelwijzen, die niet strookten met de moderne opvattingen van de moderne professionele hulpverlening. Het houdt volgens ons niet in dat geconcludeerd mag worden, dat de moeders weinig om hun kroost gaven. Eerder het tegendeel leek het geval gaven ze het beste wat ze hadden; volle melk en suiker, iets wat volwassenen zich vaak ontzegden. Voor de moeders was het dringend advies van de vroedvrouw om de melk toch vooral te verdunnen onverteerbaar, omdat ze dachten daarmee het kind tekort te doen. Ook de gewoonte om het kind zo bedompt mogelijk te verstoppelen in donkere voorkamers kwam voort uit de bezorgdheid om hun kroost. Huilen was een teken dat het kind tekort kwam en daar werd door de moeders, die te weinig tijd hadden om steeds het kind persoonlijk te helpen, 'adequate' vervangingsmiddelen voor gevonden. Helaas wisten ze niet hoe funest dit alles was.

Strijd van de vroedvrouwen.

Dat het niet altijd even gemakkelijk ging met het invoeren en aanleren van de nieuw verworven inzichten inzake de zuigelingenverzorging blijkt uit de praktijkverhalen van de vroedvrouwen uit Helmond en Asten, die beiden hun opleiding aan de vroedvrouwenschool in Heerlen hadden gehad. In Asten had de vroedvrouw tevens een kraamhulp ter beschikking, die aanvankelijk betaald werd door haar zelf en later door het Wit Gele Kruis. Over de slechte gewoontes en opvattingen die bakers er op na hielden hebben we reeds in par. 2 geschreven. Deze strookten absoluut niet met de moderne opvattingen van de geschoolde verloskundigen en dat leidde vaak tot botsingen tussen bakers en de vroedvrouw. De Astense vroedvrouw trof nog vaak bakers aan bij de kraamvrouwen; "ze kwamen ook in huizen waar ik kwam---"ze praatten allemaal onzin. Ze vertelden dingen tegen zo'n vrouw waar ik niet tegen kon. /bijvoorbeeld dat het kindje gewassen moest worden met alcohol, ook het bolletje, want dan groeide het haar beter---och het was zo'n onzin wat ze allemaal vertelden. De Helmondse vroedvrouw zat met het zelfde probleem: "Ja, en dan waren er vroeger heel veel van die ouderwetse bakers, ja en als ge dan pas afgestudeerd was (1930) kon je je niet verenigen met die mensen." Toch moesten ze het aanzien dat de bakers steeds aanwezig waren, "maar die verzorgden alleen het kindje, de moeders verzorgden wij altijd.", tot zo ver had ze de grens weten te trekken. Maar de vroedvrouwen hadden niet alleen een gevecht te leveren met de bakers, ook met de moeders zelf, die onder invloed van bakers, oma's, moeders en/of burens er van overtuigd waren, dat hun eigen ideeën en opvattingen de beste waren voor de baby.

Figuur 10 geen juist voorbeeld aanwezig

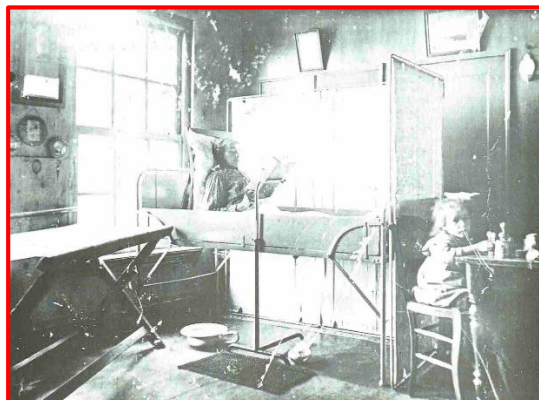
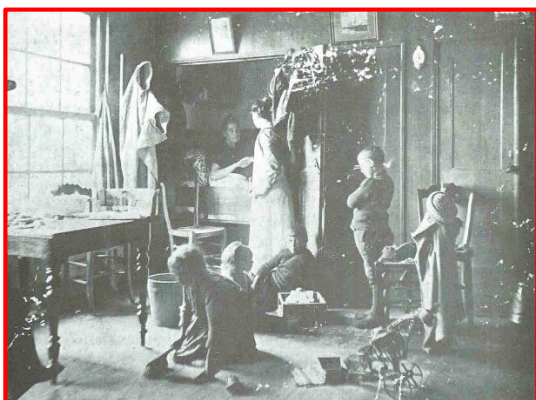
Bij voorbeeld met de spenen: "Spenen,---ik weet niet hoeveel ik er meegenomen heb. Och als ik donderdags kwam hadden ze er toch weer een. Dan nam ik hem weer mee. Ik heb er zo wel eens 10 uit een gezin meegenomen. Ik zei ook wel eens, je mag wel een speentje geven, maar doe het dan goed zuiver maken in kokend water. Dan moeten ze uitgewassen worden, maar och, daar hadden ze geen besef van, hè".

Het zelfde overkwam haar met het inwikkelen: " En dan altijd zo'n kind maar inwikkelen, een wikkel er om. En dan deed ik het er weer af. En dan kwam ik weer een paar dagen later en dan was de wikkel er weer om". Ook voerde de Astense vroedvrouw actie tegen de baaien rokken om de wiegjes; "En ik gooide dat ding er wel eens af, die baaien rok. Ik heb toen toch er wel voor gezorgd dat ze er een behoorlijk stofje over heen deden. Dat deden ze dan ook wel, die mensen wilden toch wel luisteren.

Er waren er wel bij, bij wie het lang duurde, voor dat ze het door hadden. Het was werkelijk verschrikkelijk toen ik hier kwam. (in 1922) De kindersterfte was vrij hoog. Maar er is toch al werkelijk veel gedaan in die tijd dat ik hier alleen de verpleging heb gedaan. Maar toen het Wit Gele Kruis er kwam was het nog beter. Want die kwamen regelmatig, dus die hadden de tijd ook om de mensen het bij te brengen. En toen gingen die speentjes en die wiegjes weg. Die werden helemaal opgeruimd".

Bijgeloof en Stuipen

Soms stootte de vroedvrouw wel eens op bijgeloof. Een moeder die 10 kinderen had gaf aan haar kinderen altijd te veel melk, waardoor ze stuipen kregen. De vroedvrouw werd dan geroepen en bleef dan bij de vrouw en dat kindje, terwijl de vader onmiddellijk naar de zusters in Mierlo ging om te laten bidden. En als hij dan weer thuis kwam en de stuipen waren over, was hij er vast van overtuigd dat dat door het bidden gekomen was". Ook de kraamverzorgster in Asten voerde haar strijd: *"Een kind buiten zetten dat durfden ze ook niet. Ik zat al 15 jaar in de wijk, toen de districtszusters kwamen en dan zeiden die: het kindje moet zon hebben. Maar de mensen dachten: het kindje moet in een donkere kamer, de gordijnen dicht en ingewikkeld. Nou, die zusters zouden dan eens mee komen helpen die kindjes buiten te zetten. De hele straat had ze zowat buiten staan En die mensen die dachten echt: die komen onze kinderen dood maken. Want ons geloofden ze niet. Dat moest al van hogerhand komen. En dan zeiden wij tegen die moeders: dat kindje is net een plantje, die moet lucht en licht hebben. Dat is beter voor de huid etc. En na uren hadden we de straat zover. Maar we draaiden ons om en de helft van de baby's ging er weer gelijk in. Dat durfden ze niet".*

Figuur 11
Toestand bij aankomst wijkverpleegster

Na de werkzaamheden

Aan het einde van de jaren twintig kwam dus in ons gebied de professionele zuigeling- en moederschapzorg op gang in de vorm van het Wit Gele Kruis. Daarvoor beruiste deze zorg totaal op tradities en gewoonten, hoewel er toen nauwelijks sprake was van 'zorg'. Er was weinig verloskundige hulp en de verloskundigen hadden meestal geen goede opleiding genoten en hanteerden dezelfde tradities en gewoonten. Het gevolg was onder andere een hoog percentage zuigelingensterfte. Het WGK wilde in deze situatie verandering brengen door te zorgen voor goed opgeleide verloskundigen en kraamverzorgsters en door het geven van theoretische en praktische vorming aan meisjes en moeders op het gebied van hygiëne, voeding en verzorging. De vrouw was de centrale figuur, waar de WGK haar activiteiten op richtte: zij moest veranderen en door middel van moedercursussen en via kraamverzorgster en vroedvrouw moesten haar allerlei inzichten betreffende de zuigelingenverzorging aangeleerd worden. In die 10 jaar dat het WGK actief was is deze zuigelingenverzorging en moederschapzorg langzaam gegroeid. De ideeën van het WGK vonden niet zonder slag of stoot ingang, wat wel bleek uit de strijd van de vroedvrouwen. Dit had niet alleen te maken met het feit dat de moeders niet zouden willen. Een aantal punten die het WGK voorstond betekende een verzwaring van de taak van de vrouw, zoals het beter wassen van de baby en de kleertjes, het geven van borstvoeding enz. Zowel door armoede, gezinsomstandigheden en tijdgebrek was het voor haar soms onmogelijk te voldoen aan de eisen die het Wit Gele Kruis haar stelde.

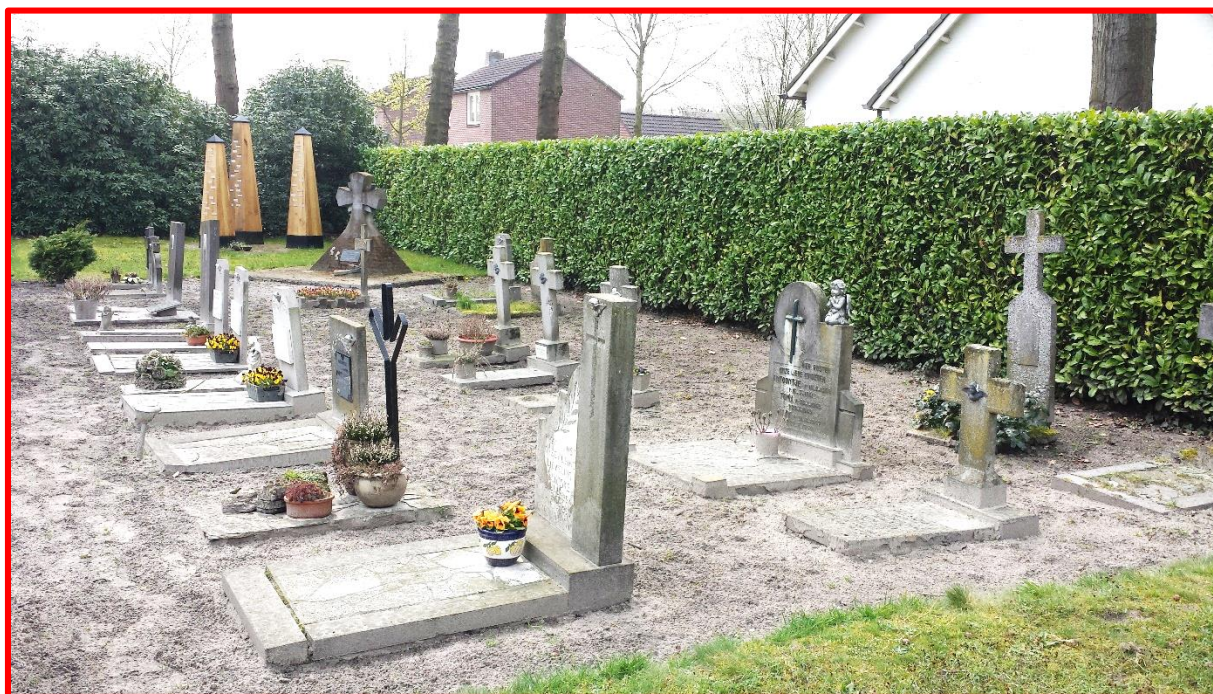
Kinderen in De Rips levend geboren en overleden binnen 1 jaar.

Veel van de ondergaande verhalen uit de scriptie van de vroedvrouwen uit Asten en Helmond zouden zo van toepassing kunnen zijn geweest op de omstandigheden zoals mevrouw Koenders en Hanna van Deursen die aantreffen onder de Ripse bevolking. Waar wel veel vergelijking optrad waren, veraf gelegen, geen dokter in de buurt, geen telefoon, geen licht, geen water, onwetendheid enz. waardoor deze ook allemaal betrekking kunnen hebben gehad op de Ripse gemeenschap.

De gegevens hier onder zijn vanaf 1922 omdat de inwoners van Landgoed De Rips tot de parochie Milheeze behoorde en hier ook werden begraven. Dit ging door tot dat er een kerkhof werd ingewijd bij de nieuwe kerk.

Kinderen geboren en binnen het jaar overleden periode 1922 – 1940 De Rips.

Jaar	Geboren levend	Overleden- binnen 1 jaar	Procent	Jaar	Geboren levend	Overleden- binnen 1 jaar	Procent
1922	10	1	10.00 %	1931	28	4	14.28 %
1923	16	2	12.50 %	1932	23	3	13.04 %
1924	14	1	7.15 %	1933	21	1	4.76 %
1925	17	4	23.50 %	1934	19	1	5.26 %
1926	19	1	5.25 %	1935	19	1	5.26 %
1927	19	2	10.50 %	1936	20	2	10.00 %
1928	23	1	4.43 %	1937	15	1	6.67 %
1929	20	3	15.00 %	1938	24	1	4.16 %
1930	21	0	0.00 %	1939	13	0	0.00 %
				1940	20	2	10.00 %
			159				15
			9.43 %				202
							16
							7.92 %

Boven; Kinderkerkhof De Rips 2016. In de uiterste hoek achter de nieuwe haag lag voorheen de begraafplaats voor ongedoopte kinderen. Achter deze haag en onder het pad de "vergeten" kinderen.

1926	19	1	5.25 %	De naast liggende cijfers voor het dorp De Rips in de zelfde jaren zoals ze in het onderzoek zijn meegenomen voor de gemeenten Bakel, Deurne, Helmond, Asten en Someren. Door het gunstige jaar 1930 is het sterftcijfer het zelfde gebleven met de best presterende gemeenten Deurne en Asten met 6.8 en 7.9 % over deze onderzoek jaren.
1927	19	2	10.50 %	
1928	23	1	4.43 %	
1929	20	3	15.00 %	
1930	21	0	0.00 %	

	102	7	6.86 %	
1925	17	4	23.50 %	De jaren met het hoogste kindersterftcijfer onder de 1 jaar geven aan dat bijna 1 op de 6 kinderen weer afgegeven moesten worden door de ouders in die jaren.
1929	20	3	15.00 %	
1931	28	4	14.28 %	
1932	23	3	13.04 %	

	88	14	15.9 %	

Opmerking; het aantal kinderen dat op jonge leeftijd in De Rips is gestorven kan nog hoger uitvallen. De gegevens komen uit de DTB boek van de parochie, hierin komen de kinderen van de gezinnen die niet katholiek zijn niet voor.

Het Doktersfonds

De inwoners van De Rips waren in de gelegenheid lid te worden van het bijzondere Doktersfonds dat door Johan Bellemakers werd ingesteld en gepropageerd. Hierin was o.a. geregeld dat alle leden met hun gezinsleden voor 50 cent (per week) vrije doktersbehandelingen en medicijnen van dokter Tiddens krijgen. Bovendien krijgen zij van Dr. Tiddens vrije geneeskundige behandeling bij een bevalling en 9 dagen 2x per dag een verpleegster die hier woont. Hiervoor betalen de leden bij afgifte dat in hun gezin een bevalling te verwachten is (ca 2 maanden voor de geboorte aan het fonds f 10,-). Het Doktersfonds was vanaf ca. 1924 tot 1940 in werking. Niet elk gezin was lid van dit fonds omdat het bedrag soms toch nog te hoog was om dit wekelijks op te brengen. Ondanks de aanwezigheid van dit Doktersfonds zijn de sterftcijfers toch niet noemenswaardig lager te noemen tegenover de andere onderzochte gemeenten. Waarschijnlijk hebben de Ripse omstandigheden toch vooral te maken gehad met de afgelegen ligging met slechte wegen en fietspaden en het nog niet beschikbaar zijn van telefoon in de directe nabijheid. Ook de geringe kennis die iedereen had over de juiste voeding en zorg zal grote invloed hebben gehad op de overlevingskansen van deze jonge kinderen.

Truus Ploegmakers uit de Rips vertelde; Schoonvader Driek Ploegmakers verbaasde zich er over dat haar oudste kind in 1946 koemelk kreeg dat verdund werd met water. Toen Driek hoorde dat volle melk niet goed was voor jonge baby's, maakte hij de opmerking dat dit vroeger dan bij hem levens heeft gekost. Haar schoonvader kon dat weten want hij had in het verleden zijn eerste vrouw op 27 jarige leeftijd verloren en het tweede kind werd slechts 5 maanden oud. Driek trouwde opnieuw en van deze vrouw die slechts 48 jaar werd kreeg hij nog 13 kinderen. Echter 4 stierven hiervan op respectievelijk 1 jarige, 3 maanden, 7 dagen en 6 maanden oude leeftijd. Achteraf had dit wellicht met de te "zware" voeding te maken.

Een ander verhaal: De jongere broer van Truus, Huub was bij de geboorte zo klein dat hij in een sigarenkistje kon. Haar moeder was zo bang om hem aan te raken dat ze eerst een paar weesgegrootjes bad voordat ze hem ging verzorgen. Maar ook: Bij de burens hadden ze een groot gezin daar was kinderen krijgen zo gewoon dat de aanstaande moeder in de stal bleef werken tot een uur voor de bevalling.

Wat betreft de jaren na 1940 zijn de onderliggende cijfers bekend over kinderen die gestorven zijn onder de 1 jaar:

1941 2 kinderen	1947 1 kinderen	1953 0 kinderen
1942 1 "	1948 1 "	1954 2 "
1943 0 "	1949 1 "	Daarna in 1964 1 kind
1944 2 "	1950 1 "	Periode 1965 - heden zijn
1945 0 "	1951 5 "	0 kinderen onder 1 jaar
1946 2 "	1952 0 "	overleden.

Kinderen gestorven en begraven in De Rips onder 18 jaar per 10 jaren.

Jaren	Kinderen onder 1 jaar	Totaal	Doodsoorzaak ongeval
1922 t/m 1930	15	15	
1931 t/m 1940	16	22	
1941 t/m 1950	11	20	7
1951 t/m 1960	6	9	
1961 t/m 1970	2	10	4
1971 t/m 1981		4	2

Totaal	50	80	13
1982 t/m 2015		0	

Hierin zijn niet alle kinderen opgenomen die te vroeg of dood geboren werden en niet werden opgenomen in het doopboek. Zij werden "onzichtbaar" begraven op een stukje zogenaamde ongewijde aarde van ca 3x3 meter dat omgeven werd door een hoge doornen haag. Deze begraafplek lag in de uiterste zuid-west hoek tegen de Lambertweg aan en onder het doorsteek Kerkhofpad wat gemaakt is na 1965. Dit pad maakte voor 1965 deel uit van het kerkhof en onder dit pad en heg liggen ruim 30 "vergeten" kinderen begraven van voor ca 1940 waar dan ook geen grafje meer voor aanwezig is.

Rechts; het huidige Kerkhofpad

In 2006 is ter nagedachtenis aan de ongedoopte en "vergeten" kinderen een monument opgericht in de buurt van de vroegere "achter de heg" plaats. Het hardstenen kruis dat hier voor is gebruikt heeft vroeger tussen de torens op de eerste kerk uit 1921 gestaan. De kindertjes "mochten" niet onder dit kruis door naar de doopvont om gedoopt te worden in de kerk, waardoor ze op het stukje ongewijde aarde terecht kwamen.

Links; Monument ter gedachtenis ongedoopte en "vergeten" kinderen

Daarnaast zijn ook de cijfers en namen onderzocht van alle kinderen onder de 18 jaar die door een ziekte of ongeval zijn overleden en in De Rips zijn begraven.

Omdat gegevens omtrent dit onderwerp over de laatste 50 jaar niet openbaar zijn kunnen we wel voorzichtig vast stellen dat er na 1981 geen kinderen onder de 18 jaar meer gestorven en begraven zijn op het Ripse kerkhof. Resumé: In de eerste 60 jaar zijn er 80 kinderen gestorven onder de 18 jaar en daarna in 34 jaar geen meer.

De Rips Gesprek Toos Peters-van Bakel (1934)

Toos wist te vertellen dat Hanna van Deursen in de Peel als vroedvrouw kwam op de plaatsen waar veelal elk jaar wel weer een nieuw kindje kwam. Dat Hanna hier slechte begaanbare zandwegen aantrof kon ze zelf heel goed beamen, namelijk; *Ik was ca 12 jaar oud en het was rond 1945-46 dat ik verschillende keren 's nachts werd wakker gemaakt omdat mijn zusje weer bepaalde ziekteaanvallen kreeg. Hierdoor moest er zo snel mogelijk een dokter gewaarschuwd worden die er bij moest komen. Ik moest dan als 12 jarig meisje in het donker over smalle onverlichte fietspadjes op mijn oude fietsje naar van de Ven op De Rips fietsen. Daar aangekomen, zocht ik eerst naar steentjes die ik vervolgens tegen het slaapkamerraam van de familie van de Ven gooide om hen wakker te maken. Indien dat gelukt was werd ik binnen gelaten om te vertellen en te laten bellen dat dokter Nelemans uit Bakel zo snel mogelijk moest komen voor mijn zieke zusje. Daarna weer in het donker naar huis fietsen. Schrik had ik natuurlijk wel, niet enkel omdat je zo alleen fietste maar je was daarbij ook nog altijd zo bang gemaakt voor mogelijk verkeerde "mannen".*

Toch zijn in De Rips de omstandigheden over geboorte en verzorgen van baby's nog een grijs gebied. Mogelijk dat er mensen zijn die bepaalde eigen verhalen zouden willen vertellen of opschrijven zodat deze vast gelegd kunnen worden over de bewoners van de Rips. Elk verhaal (indien gewenst anoniem) is meer dan welkom.

Bronnen;

De doctoraalscriptie voor sociale en economische geschiedenis te Nijmegen, is in 1979 afgerond door Josefiën van Galen, Suus Zweekhorst, Annette Mevis en Anita Burlet. Het onderzoek is beschreven in het boek; Het leven van de mensen in Asten-Bakel-Deurne-Helmond-Someren 1918-1940.

Beschrijving van het dagelijks leven: *steuntrekkers en tewerkgestelde- de gang naar het armenbestuur- **kinderen krijgen en baby's verzorgen-** het werk op boerderijen, boerderijen en thuis- vrouwen die tot huisvrouwen gemaakt werden- het wonen in oude en nieuwe huizen- hoe van meisjes moeders gemaakt werden.*

Rips 1880 – 1949; W.T. Van den Berg en P.A.D. Schöer

Archief; Gemert en Bakel geboorteregisters

Archief Theo Verstraten

Archief; DTB boek parochie Heilige Margaretha Maria Alaque

Mevrouw Toos Peters-van Bakel

Mevrouw Truus Ploegmakers-Joosten aan het woord door Hannie Ploegmakers

Samensteller en bewerker: Bernard Ploegmakers (nadere gegevens kunnen opgevraagd worden)

Deze nieuwsbrief kwam tot stand m.m.v.
Samenstelling
Bernard Ploegmakers
☎ 0623901706
Opmaak
Hannie Ploegmakers
☎ 0206938463

Secretariaat:

G.M. van Geffen
Ripsestraat 23a
5764PE De Rips

0493-599450
gmvangeffen@planet.nl

Het lidmaatschap bedraagt € 15,- per jaar over te maken op rekening nr. NL24RABO0136131654 t.n.v. Heemkundekring D 'n Blikken Emmer o.v.v. naam en emailadres